

Hacı Bektaş Veli'nin özüne sadık kalmak

Değerli dostlar, önce şunu söyleyeyim. Ben iyi bir konuşmacı değilim, ama görevim icabı yıllar içinde sayısız konuşmalar yaptım. İnanın bana, bunlar arasında bugünkü kadar heyecanlı ve sevinçli olduğum bir konuşmayı zor hatırlıyorum.

Bu sevincimin iki nedeni var. Bunların biri beni, biri sizi ilgilendiriyor.

Birincisi, söylediklerimizi duymasını istediğimiz toplum bizi duymuş. (Bu beni ilgilendiriyor.) Bu toplantıya çağrılmamı böyle anlıyorum. Mektup sahibini buluyor.

İkincisi çok daha önemli bir neden. Beni aranızda çağırmanız, Alevi toplumunun kadirşinaslığının, iyilikle gelene kollarını açmasının, olgunluğunun da kanıtıdır. Çok teşekkür ederim.

Türkiye'de ve Türkiye halkında iyi ve güzel olan çok şeyi Hacı Bektaş-ı Veli'ye borçluyuz. Bunu anlayıp kabul etmeden Türkiye insanı, hele hele Türkiye devrimcisi hiç bir yere gidemez.

Türkiye halkının, Müslümanlık kapısından dalaran Arap etkisi altında benliğini yitirmemesini Hacı Bektaş'a borçluyuz.

Zengine, beye değil, halka hizmet eden sanatı ve kültürü ona borçluyuz.

İnsanımızdaki ortaklık, eşitlik, toplumluluk geleneğini ona borçluyuz.

Tanrıyı gökte değil, yerde arayabilmemizi ona borçluyuz. Türkçenin yaşayabilmesini ve böyle güzel bir dil olabilesini ona borçluyuz.

Yaşanası bir dünyayı öte tarafta değil, bu dünyada kurabilmek için kavga vermeyi bir yaşam biçimi yapmış o büyük dergahı ona borçluyuz.

Hacı Bektaş-ı Veli ve onun mirası hakkında benim size söyleyebilecek pek birşeyim yoktur. Sizler benden iyisini biliyorsunuz. Onun için ben biraz bu günlerden konuşmak istiyorum. 22 milyonluk koca bir Alevi toplumu var. Bu toplum dağılık değil mi? *Neden bu Alevi toplumu bu kadar dağılık ve örgütsüzdür?*

Bu sorunun yanıtını ancak ikinci bir soruyla verebiliriz. O da şu: *Hacı Bektaş-ı Veli'yi özüne sadık bir biçimde bugün nasıl yaşatabiliriz? İşte bu soruya farklı yanıtlar veriliyor ve Alevi toplumunun içinde bulunduğu dağılıklıkta bu farklı yanıtlar büyük rol oynuyor.*

"Hacı Bektaş-ı Veli'yi bugün nasıl yaşatabiliriz" sorusuna, en genelinde üç şekilde yanıt veriliyor.

Birinci akım, birinci eğilim, Hacı Bektaş'ı dört kapının birincisi olan,

R. Yürükoğlu, Rotterdam Alevi Kültür Derneği'nin davetlisi

olarak katıldığı Hacı Bektaş-ı Veli'yi Anma Toplantısı'nda,

Dedelik kurumunun Aleviliğin dağılıklıktan kurtulmasında

taşıdığı canalıcı önemi anlattı.

"Acemi er" kapısı denilen, şeriat, namaz, oruç, cami, hac, dua kapısına kilitlemeye çalışanlardır. Bunlar *Aşure* dergisi gibi, Anadolu'da aktif çalışma yürüten İran Şiiliği gibi dinci-gerici çevrelerdir; Bunlar aslında Hacı Bektaş'ın öğretisini kaldırıp atmaya isteyenlerdir. Onu yaşatmak gibi bir sorunları yoktur.

İkinci eğilim, Hacı Bektaş'ın öğretisinin lafzını, biçimini koruyanlardır. Bunlar Aleviliği dinciliğe çekmeye çalışanlara karşıdır, ama onların da yanlış yaptığı bir nokta var. Biçime takılmaktadırlar. Bu eğilim biçime takıldığı için Alevi-Bektaş yolu dondurmaktadır. Çağın, gelişmelerin gerisine düşmesini getirmektedir. Varacağı yerde, birinci eğiliminkinden çok farklı değildir. Çünkü öğretinin özüne değil biçime, mazrufa değil zarfa bakıyor.

Üçüncü eğilim, Hacı Bektaş-ı Veli'nin öğretisine sadık kalmaya çalışanlardır. Sorun, Hacı Bektaş-ı Veli'nin o gün yaptığını bugüne taşıyabilmektir. Onun götürdüğü doğrultuda götürmektir. *Onun o gün yaptıklarının anlamını, bugünün koşullarında yakalayabilmektir.*

Örneğin, o dönemin en güvenilir, en hızlı habercisi, postacısı turna kuşuydu. Hacı Bektaş-ı Veli'de ardalarına mesajlarını turna kuşuyla, onun kanadında yollarmış. Burada mazruf, anlam, Hacı Bektaş'ın yapmak istediği nedir? Mektubu en hızlı ve en emin bir şekilde ulaştırmaktır. Biçim nedir; zarf nedir? O da turna kuşudur. Şimdi, bugünün bilimsel gelişmeleri karşısında, mektuplarımızı hala kuşlarla göndermek mi, yoksa elektronik gereçlerle göndermek mi, Hacı Bektaş'ın öğretisini bu güne taşımaktır. Hangisi Hacı Bektaş'ın öğretisini özüne sadık bir şekilde geliştirmektedir? Tabii, ikincisi.

Bir başka örnek vereyim: Hacı Bektaş-ı Veli bir gün gezinirken bir çay kenarına geliyor. Bakıyor karşı yakada insanlar, bu yakada insanlar. Bunları birbirine kavuşturmalı diyor ve çayın üzerine iki tane ağacı kesip uzatarak ba-

sit bir köprü yapıyor. Bugün Hacı Bektaş-ı Veli'yi yaşatmak, "pirimiz böyle yapmış, bütün köprüler tahtadan olacaktır" diye ısrar etmek midir? (İşte ikinci eğilimin yaptığı budur. Biçime takılıyor, özü unutuyor. Sonu gericiliğe varır.) Yoksa, ulaşımın gerektirdiği yerlerde en modern köprülerin yapılmasını istemek mi Hacı Bektaş-ı Veli'nin özüne sadık kalmaktır. Tabii ki en modern köprülerin yapılmasını istemek.

Bence derin Alevi-Bektaş düşüncesini günümüze taşıyacak en etkin yol bu üçüncü yaklaşımdır. Yani öğretinin özünü bugünün koşullarına oturtabilmektir.

Yukarıda kısaca değindiğim, bu üç eğilim, bir dereceye kadar, 22 milyonluk Alevi toplumu içindeki sınıf ayrışmasına da denk düşmektedir.

Konunun bir başka yönüne de değinmek istiyorum. Az önce "Hacı Bektaş-ı Veli'yi bugün nasıl yaşatabiliriz" sorusuna farklı yanıtlar verildiğini, bunun da Alevi toplumundaki dağılıklığın temel unsurlarından biri olduğunu söyledim. Dedelik konusu da böyle, bu söylediklerimi kanıtlayan bir örnektir. Hem "Alevi toplumu neden dağılıktır" sorusunun yanıtını, hem de bu dağılıklığı ortadan kaldırmanın yolunu içinde taşıyan bir konudur.

Dedelik konusunda çok farklı görüşler var. Söyleyeceğim şeylere katılmayanlarınız olacaktır. Ama biliyorum, inandığım şeyleri söyleme hakkını bana vereceksiniz. Ve de doğrular tartışmanın içinden çıkacaktır.

Benim en devrimci gözükken lafları söylemek gibi bir sorunum yok. Bir tek çabam var, doğruyu aramak. Doğruyu bulmaya çalışıyorum, sonda söyleyeceğimi baştan söyleyeyim, ben dedeliğin yanındayım. Dedelere kötü gözle bakmıyorum, onlara büyük değer biçiyorum. Çünkü, Alevi toplumu ve kültürü içinde dedeliğin olağanüstü büyük bir yeri vardır. 1960 ve özellikle 1970 sonrası, genç-de-neyim-siz-bilgisiz dev-

rimciler dedelere çok eziyet verdiler. Bunlar bugün bitmelidir.

Alevi toplumu ve kültürü içinde dedeliğin büyük önemi, tarih boyunca yerine getirdiği üç büyük görevden gelir:

Birincisi, dedeler o büyük mirasın taşıyıcıları oldular. Dedeler olmasaydı geleneğin, törelerin çok yanı unutulur giderdi. Değişlerin, nefeslerin de pek azı günümüze gelirdi.

İkincisi, Alevi toplumunun birleştirici unsuru oldular. Alevilikte, Sünnilikteki gibi bir din ve devlet örgütlenmesi yok. Camisi, hocası, müftüsü yok. Tüm toplumu bütünleyen, onları birleştiren dedelerdi.

Üçüncüsü, dedeler tarih boyunca halkın liderleri oldular. Alevi toplumunu koca bir orduya benzetirsek, onlar ordunun kurmayları oldular. Şimdi üç soru sormak istiyorum.

Birincisi, *Bugün dedeliğin durumu nedir?*

Özellikle 1960 sonrası kentleşmeyle beraber, geniş Alevi kesimleri kentlere geçtiler. Çocuklarını okullara, üniversitelere göndermeye başladılar. Dedeler bu olanaklardan yoksun kaldılar. Bu eğitimden, 60 sonrası Alevi kuşakların geçtiği eğitimden geçmediler. Dolayısıyla, yeni kuşak Alevi çocuklarını, gençlerini doyuramamaya başladılar. Bugün bakıyoruz ki dedeler tarihte oynadıkları o üç büyük rolü de yeterince oynayamıyorlar.

Dedeler eskiden çağın en önünde bilgilere sahipmişler. O rolü oynamak kolay değil. O rolü oynayabilmesinin nedeni çağın en önünde bilgilerle donanmış olmaları. Hacı Bektaş-ı Veli'nin dergahı o günün üniversitesidir. Müzik, resim, edebiyat, tarih, astronomi, tüm bunları okumuş öğrenmişler. Zaman ilerleyince dedeler geri kaldılar. Peki, bu geri kalışının suçlusu dedeler mi? İnsafsızlık yapmayalım, dedeler değil. Sorun şurada: Alevi toplumunda dedeliği zamana göre ilerletecek bir mekanizma, yok. Onun için dedeleri suçlamayalım. Ama bir gerçek var, dedeler geri kalıyor.

Dedelerin bu geri kalışının, Alevi toplumunun bugünkü dağılıklığında can alıcı bir yeri vardır.

İkinci sorumu sorayım, *dedeler olmadan Alevi toplumu varlığını, töresini, kültürünü sürdürebilir mi?*

Bugünkü koşullarda Alevi toplumunun dedeler olmadan kimliğini, töresini, kültürünü sürdürebilmesi olağanüstü zordur. Yarın dünya neler getirir bilinmez ama, bugünkü koşullarda, dedeler olmadan Alevi toplumu eritilmeye açıktır.

O zaman geliyor üçüncü soru: *Öyleyse*

Anlamı büyük davet

Hollanda'da Rotterdam Alevi Kültür Derneği'nin düzenlediği Veli'yi Anma Toplantısı, 26 Mayıs'ta yapıldı. Toplantıya *Okunacak En Büyük Kitap İnsandır* kitabının yazarı R.Yürükoğlu da konuşmacı olarak davet edilmişti.

Rotterdam Alevi Kültür Derneği yeni bir demek sayılır. Kısa bir süre önce yönetim kuruluna seçilen arkadaşlar, çeşitli zorluklarla cebelleşiyorlar. Buna rağmen güzel bir toplantı örgütlemiş, tuttıkları salonu ağzına kadar doldurmuş, başarılı bir çalışma ortaya koymuşlardı.

Açılış konuşmasını, dernek başkan yardımcısı Teyfik Taş yaptı. Teyfik Taş konuşmasında Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu Aleviliğinin gelişmesindeki belirleyici rolünden söz etti. Ardından, Ozan Mazlum, sazıyla nefesler çaldı, söyledi. Sonra toplantının ana konuşmacısı R. Yürükoğlu mikrofona geldi.

Yürükoğlu'nun konuşması coşkulu alkışlarla karşılandı. Konuşmanın ardından bir güzel gelişme daha oldu.

Almanya'dan bir ozanın gelmemesiyle programda doğan beklenmedik boşluğu, R.Yürükoğlu ile birlikte toplantıyı izlemeye geçmiş olan *Talipler Halk Müziği Topluluğu*'nun iki üyesi, dernekten bir arkadaşın sazı eşliğinde semah ve deyiş okuyarak doldurdular.

Talipler'in ardından *Haydar Avcı* şiirler okudu. Onu, Rotterdam Alevi Kültür Derneği'nin semah ekibinin son derece güzel gösterisi izledi. İzleyicilerin de semaha durmalarıyla salondaki kardeşçe hava iyice güçlendi. Toplantıda son olarak, Ozan Gültekin'den güzel deyişler, nefesler dinledik.

R.Yürükoğlu'yu konuşma yapmak üzere davet eden Rotterdam Alevi Kültür Derneği'nin bu toplantısı, dostlukların perçinlendiği, gönüllerin birbirine kaynaştığı bir toplantı oldu. Alevi toplumuyla devrimci Marksist hareket arasındaki bağların sıklaşması yolunda bir adım daha atıldı.

Geleneği geleceğe bağlamanın yollarını düşeyenler sağolsun. ●

görmüş dünyayı, bugün belki de 272 millettir. Ama işin özü değişmiyor, herkes kardeşdir. İnsanlık kardeş olduğuna göre, nasıl olur da bize ait olan bir hazinayı kardeşimizden saklarız? Kardeşlik malı ortaktır. Öyleyse biri çıkıp, "ben Aleviliği benimsiyorum" dediği zaman, Alevidir. Bu böyle kabul edilmezse, Alevilik, tüm insanlığa seslenen hümanizmasını terk eder ve kapalı bir sekt durumuna iner. Bu da onun gelişme yollarını kapatır.

Aynı şekilde düşünürsek, Aleviliği benimsemiş bir kişi de, yolu gönülden sürdürdüğü zaman dede olabilmelidir.

Diyelim ki, bir beyin cerrahı çıktı, "ben dedelik yapacağım" dedi. Dopedolu bir bilim adamı. Bu insan yolu öğrenip dedeliğe soyunduğu zaman, dede odur. Çünkü, *yolu, yükü götürendir dede. Davayı yığınlara yayandır dede*. Yalnızca soydan gelen dede davayı götürebilir diye bakarsak, bu Aleviliğin gelişmesini sınırlar. Günümüz dünyasında Aleviliğin asıl yaşama ve gelişme noktaları buralarda başlıyor.

4. Sonra bu okulda kadınlar da eğitilmelidir. Dedelik kadınlara da açılmalıdır. Dede-analar da olmalıdır.

Dedelik kadınlara da açılmazsa, Alevilik kadın konusunda çağın gerisine düşer. Oysa bu konuda o hep öndedir. Hacı Bektaş-ı Veli dergahında biz kimi görüyoruz? Kadıncık Ana'yı görüyoruz. Hacı Bektaş-ı Veli kadar bilinçli bir kadındır. Onun için dedelik kadınlara da açılmalıdır.

Bu okulda Türkiye'nin en seçme, ilerici bilim adamlarının ders vermesi sağlanmalıdır. Sosyoloji, tarih, müzik, herşey.

Sonra, dünyada içtiğimiz sigaradan, yediğimiz yemeğe kadar herşeyin içinde siyaset var. Kaçacak bir yan yok. Dedeler eğer bu siyaseti kavrayamazlarsa, çöze-mezlerse, yalnızca geleneksel kültür içinde kalırlarsa, o zaman dar kalıplar içine gireceklerdir ve dünyaya geniş bakamayacaklardır. O zaman onların yetiştirecekleri insanlar da dünyaya geniş bakamayacaklardır. Ama dedeler bu konuda da kendilerini silahlandırır, yetiştirecekleri öğrenciler de ona göre

ilkelere sahip olacaktır. Böyle bir eğitim yaşanabilirse öğretinin o hiç eskimeyecek özü, yeni biçimler, yeni formatlar içinde sunulabilecektir.

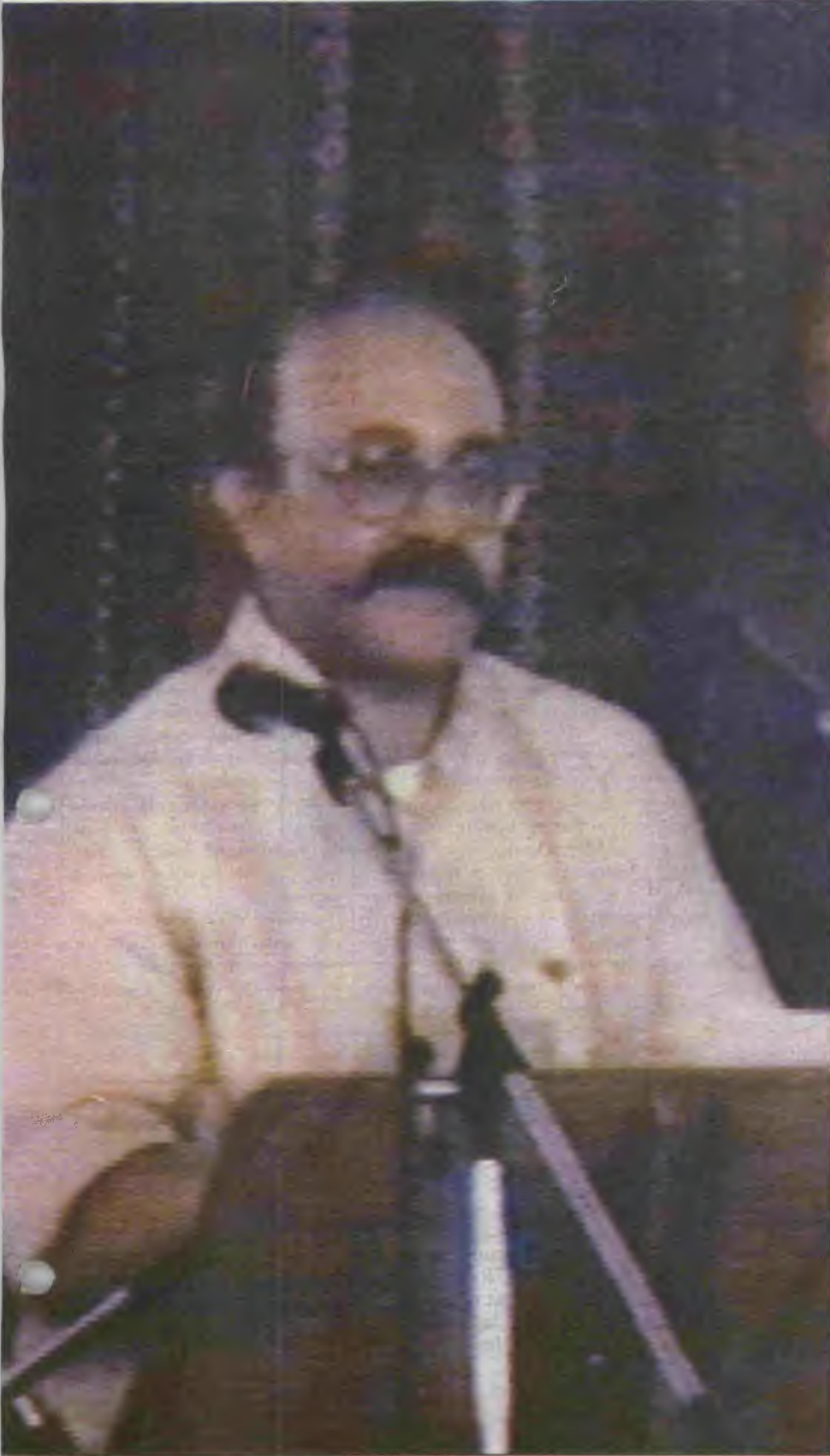
Dedelik böyle bir yapıya kavuşursa, yalnızca Alevi insanına hizmet götürmez. Tüm insanlığın yararlarının sarılmasında katkısı olur. İnsanlığa bir şeyler verir. Hangi konularda? Devrimlere hazırlık konusunda, insanlık konusunda, sevgi konusunda, hümanizm konusunda.

Bir başka benzetme yaparsam, Alevilik dünyada insanların ihtiyacı olan, "tıbbın, alternatif yanındır". Bu felsefenin ulaştığı yerde artık kimse tanrıyı yukarıda aramaz. Kilisede, camide, ramada aramaz. İnsanda aramaya başlar ki, o zaman insanlar arasındaki diyalog çok daha güzel olur. İlerleme daha kolay olur. Onun için hizmet gerçekten büyüktür.

Bu söylediklerim çok kişiye "tatlı hayaller" gibi gelebilir. Belki de gerçekten bir tatlı hayal olarak kalabilir. Ama şunu unutmayalım ki, en güzel gelişmeler önce hayallerde başlıyor.

O kuyanız vardır, bu günlerde Cemşit Bender adında bir yazar, "Aleviliği Kürtler yaratmıştır" gibi şeyler, yazıyor. Buna benzer görüşler de epey sıklaştı bugünlerde. Bunlar karşısında bizim tutumumuzu da bu fırsattan yararlanıp koymak istiyorum. Söylenenler bilimsel ve tarihsel açıdan asılsız ve uydurma şeylerdir. Ama bu o kadar da önemli değil, asıl önemli olan şurası: *Biz Hacı Bektaş-ı Veli'yi Türk olduğu için sevmiyoruz. Japon da olsa severdik. Özal Türk, biz Özal'ı sevmiyoruz. Biz Hacı Bektaş-ı Veli'yi getirdikleri nedeniyle seviyoruz. Ve hangi yanlış gerekçe ile olursa olsun, Hacı Bektaş-ı Veli'yi seviyorum diyen insana biz ancak seviniriz. Ama politikasız, taktiksiz, candan ve içten sevme koşuluyla.*

Son olarak dostlarım şunu söylemek istiyorum: Türkiye'yi ileriye götürmek isteyen, insana teknik ve bilimselliği yanında, İNSAN yanını da ekleyerek tam insan, tam ilerici, tam devrimci olmak isteyen, Aleviliği sever, Hacı Bektaş-ı Veli'yi sever, ondan öğrenir. ●

bugün dedelik konusunda yapılması gereken nedir? Yapılabilecek bir şey var mı?

Bir çeşit okul, bir çeşit üniversite kurmak gerekiyor. Ve bunu devletten bağımsız, devletten yardım almadan yapmak gerekiyor. Yatılı, üç yıllık bir üst okul. Dedelik yapacakların oradan berat alarak, dedelik yapması.

Bu okul kimlere eğitim vermeli?

1. Bir kere yaşayan dedelere eğitim vermelidir.

2. İkincisi yarın dedeliği devralacak dede çocuklarını eğitmelidir.

Bu iki söylediğimle yerimi koymuş oluyorum. Soydan gelen dedeliğe karşı değilim. Bunu da böylece belirtmiş oluyorum. Soydan gelen dedeliğe karşı değilim. Bu iki kesime bu okul eğitim vermelidir.

3. Ama dedelik kurumunu günün

koşullarına ulaştırmak için bu yeterli değildir. Bunun yanında soydan gelmeyen ama dedeliğe soyunan, yapmaya yetenekli, insanlar da dede olabilmelidirler.

Dedelikte çok eskilerden gelen bir söz vardır, onu hatırlayalım: "*Dede yolu süren değildir, yolu sürmesini bilendir dede*". Bunu biraz açalım, ne demek istiyor bu sözler?

Avrupa'da, Afrika'da, Amerika'da bir insan çıkıyor, bu kültürü inceliyor, Aleviliği benimsiyor. Şimdi sen Japonya'ya, Alevi olamazsın diyebilir miyiz? Böyle bir şey dersek, "72 millete bir nazarla bak" öğretisini kaldırıp atmış oluruz. O zaman Alevilik sakatlanır.

Alevilik dünyadaki tüm insanları kardeş görüyor. Hiç bir ulusun insanını aşağılamıyor. O günün koşulları içinde Hacı Bektaş-ı Veli, 72 millet olarak